

ВИСНОВКИ

Таким чином, при створенні методології формування мотиваційного механізму стратегічного управління підприємством потрібно перш за все акцентувати увагу на усуненні демотивуючих факторів, що впливають на ефективність роботи працівників підприємства; установити пріоритети стратегічного розвитку підприємства та поставити кадровий потенціал у центрі уваги.

Наукова новизна дослідження полягає у встановленні та конкретизації основних правил і принципів, що мають бути покладені в основу мотиваційного механізму стратегічного управління підприємством, критеріїв його зміни. Поєднання двох методик: методики формування механізму впровадження стратегії та методики мотиваційного механізму продуктивності праці дозволить оцінити роль кадрового потенціалу в процесі стратегічного управління торговельними мережами та поставити кадровий потенціал у центр уваги стратегічного управління.

Узагальнюючи існуючі підходи до етапів формування мотиваційного механізму стратегічного управління підприємствами, слід зазначити, що велике значення має дослідження сучасних тенденцій з управління персоналом та його мотивування зокрема. Подальші дослідження з цієї теми вбачаються в розробці оптимального мотиваційного механізму стратегічного управління торговельними мережами. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Белова О. І. Вплив мотиваційного механізму на стратегічне управління підприємством / О. І. Белова, Н. В. Ракша // Економіка і регіон. – 2011. – № 3. – С. 129 – 133.
2. Виханский О. С. Менеджмент: учебник / О. С. Виханский, А. И. Наумов. – 3-е изд. – М.: Гардарики, 1998. – 528 с.
3. Економічна енциклопедія: у 3 т. / [редкол.: С. В. Мочерний та ін.]. – К.: Академія, 2002. – Т. 3. – 2002. – 952 с.
4. Забелин П. В. Основы стратегического управления: учебн. пособие / П. В. Забелин, Н. К. Мойсеева. – М.: Маркетинг, 1997. – 195 с.
5. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури; [пер. с англ.]. – М.: Дело, 1992. – 702 с.
6. Попова О. Соціологічні дослідження як основа формування системи мотивування в процесі стратегічного управління підприємством / О. Попова // Вісник НУВГП. – 2007. – № 3 (39). – С. 218 – 229.
7. Томпсон А. Стратегічний менеджмент: концепції і ситуації для аналізу. 12-те вид. / А. Томпсон, А. Стрікланд. – Діалектика-Вільямс, 2010. – 928 с.
8. Тульчинский Г. Л. Поддержание мотивации / Г. Л. Тульчинский // Персонал-Микс. – 2001. – № 1.
9. Фомичев С. А. Стабильность – признак мастерства / С. А. Фомичев, И. О. Скачков, О. Ю. Уразлина // Методы менеджмента качества. – 2005. – № 7.
10. Червінська Л. П. Мотивація трудової діяльності в агропромисловому виробництві України: дис. ... докт. екон. наук: 08.09. 01 / Кабінет Міністрів України. – К., 2003. – 402 с.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Київського національного торговельно-економічного університету **Бай С. І.**

УДК 658.15

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

КОЗУБ В. О.

УДК 658.15

Козуб В. О. Формування системи моніторингу фінансових результатів підприємств торгівлі

У статті обґрунтовано послідовність формування системи моніторингу фінансових результатів торговельного підприємства та визначено змістовне наповнення основних його етапів. Виділено інформаційні, методичні, технічні та організаційні засади реалізації системи моніторингу фінансових результатів. Визначено умови та порядок надання результатів моніторингу фінансових результатів торговельного підприємства.

Ключові слова: моніторинг, фінансові результати, торгівля, підприємство.

Рис.: 1. Бібл.: 9.

Козуб Вікторія Олександрівна – старший викладач, кафедра міжнародної економіки, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клочківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: kozub.viktoria@mail.ru

УДК 658.15

UDC 658.15

Козуб В. А. Формирование системы мониторинга финансовых результатов предприятий торговли

В статье обоснована последовательность формирования системы мониторинга финансовых результатов торгового предприятия и определено содержательное наполнение основных его этапов. Выделены информационные, методические, технические и организационные принципы реализации системы мониторинга финансовых результатов. Определены условия и порядок предоставления результатов мониторинга финансовых результатов торгового предприятия.

Ключевые слова: мониторинг, финансовые результаты, торговля, предприятие.

Рис.: 1. Библ.: 9.

Козуб Виктория Александровна – старший преподаватель, кафедра международной экономики, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клочковская, 333, Харьков, 61051, Украина)

E-mail: kozub.viktoria@mail.ru

Kozub V. A. Formation of the System of Monitoring Financial Results of a Trade Company

The article substantiates an order of formation of the system of monitoring financial results of a trade company and identifies contents of its basic stages. It specifies informational, methodical, technical and organisational principles of realisation of the system of monitoring of financial results. It determines conditions and order or submission of results of monitoring financial results of a trade company.

Key words: monitoring, financial results, trade, company.

Pic.: 1. Bibl.: 9.

Kozub Viktoriya A. – Senior Lecturer, Department of International Economics, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (vul. Klochkivska, 333, Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: kozub.viktoria@mail.ru

Різні сторони господарської діяльності знаходять своє відображення у фінансових результатах діяльності. Фінансові результати є системою взаємопов'язаних показників, які відображають співвідношення відповідних доходів і витрат, що виникають унаслідок звичайної (операційної, фінансової, інвестиційної) та надзвичайної діяльності підприємства. Увага до фінансових результатів зумовлена їх значущістю в управлінні ефективністю господарської діяльності. Позитивний фінансовий результат (прибуток) є метою діяльності господарюючого суб'єкта, основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємства, зростання його ринкової вартості. Абсолютна величина та порядок використання фінансового результату впливають на поточну платоспроможність господарюючого суб'єкта та рентабельність інвестованого капіталу. Прийняття обґрунтованих рішень щодо управління фінансовими результатами у торговельному підприємстві пов'язані з розробкою та реалізацією в межах окремого господарюючого суб'єкта відповідної системи моніторингу.

Дослідженню проблем управління фінансовими результатами підприємства присвячені праці багатьох учених, зокрема І. О. Бланка, Ф. Ф. Бутинця, Н. О. Власової, Л. О. Лігоненко, А. А. Мазаракі, О. О. Терещенка, Н. М. Ушакової, А. А. Садекова, Л. В. Фролової, Ю. С. Цал-Цалка та ін. У своїх працях науковці акцентують увагу на питаннях обліку, контролю та аналізу фінансових результатів (Ф. Ф. Бутинець, О. О. Терещенко, Ю. С. Цал-Цалко), ефективності формування та розподілу прибутку як кінцевого фінансового результату (І. О. Бланк, Н. О. Власова, Л. О. Лігоненко, А. А. Мазаракі, Н. М. Ушакова, А. А. Садеків, Л. В. Фролова та ін.). Водночас моніторингу фінансових результатів приділено недостатньо уваги. Поглибленого дослідження потребує питання змістовного наповнення окремих етапів моніторингу, недостатньо обґрунтовані показники моніторингу фінансових результатів підприємств торгівлі.

Метою даної статті є подання результатів дослідження щодо змістовного наповнення основних етапів формування системи моніторингу фінансових результатів торговельного підприємства.

Управління визначеним об'єктом, як процес, носить циклічний характер, у якому виділено три основні етапи: розробка (формування) системи управління визначеним об'єктом, реалізація даної системи, оцінка реалізації та коригування (за необхідності) вихідної системи управління. Циклічність притаманна й моніторингу. Процеси формування, реалізації та оцінки моніторингу взаємопов'язані. *Формування системи моніторингу* є початковим у загальному циклі моніторингу визначеного об'єкта. *Реалізація* передбачає безпосередньо операції зі збирання, обробки та оформлення звітності за результатами спостереження. Циклічність є ознакою самого процесу моніторингу, адже передбачає збирання та обробку інформації, а також підготовку звіту за результатами спостережень. З огляду ієрархічності, за інших рівних умов звіт за моніторингом первинних показників є вихідною інформацією для побудови аналітичних показників-індикаторів. *Оцінка* є завершальною у циклі моніторингу визначеного об'єкта. За низького рівня та

невідповідності цільовим настановам система моніторингу підлягає коригуванню.

Як система моніторинг фінансових результатів реалізується за відповідного інформаційного, технічного, організаційного та методичного забезпечення. *Інформаційна підсистема* визначає джерела та характер інформації, що надходить; *технічна* – технічні засоби та програмне забезпечення з обробки інформації; *методична* – способи моделювання об'єкта моніторингу, порядок визначення показників; *організаційна* – особливості організаційної структури управління господарюючого суб'єкта, що зумовлює шляхи та швидкість просування інформації за внутрішніми комунікаційними каналами [2; 4; 9].

У загальному процесі формування системи моніторингу фінансових результатів виділено три основні блоки, в межах яких вирішуються питання: а) цільових настанов і завдань моніторингу; б) методичного, організаційного, технічного та інформаційного забезпечення процесу моніторингу; в) способів формалізації результатів моніторингу (рисунок).

Обґрунтування цільових настанов і завдань є важливим із точки зору формалізації об'єкта моніторингу. У загальній системі моніторингу фінансових результатів виділено два його напрями – формування та використання фінансових результатів [1 – 3; 7; 9]. У межах першого напрямку доцільним є використання моделі фінансових результатів, що передбачає співвідношення між витратами та доходами і ґрунтується на даних фінансової та управлінської звітності. Щодо використання, то у даному питанні важливим є не стільки напрями розподілу фінансових результатів, скільки результативність таких рішень, що знаходиться відображення у показниках приросту власного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку.

Враховуючи об'єкт, метою моніторингу фінансових результатів є виявлення закономірностей формування та використання фінансових ресурсів. Подана цільова настанова носить загальний характер та є підґрунтям для конкретизації завдань моніторингу, які можуть бути подані таким чином: а) виявлення закономірностей формування та використання фінансових ресурсів по торговельному підприємству; б) виявлення небезпек у формуванні та використанні фінансових результатів та способів їх нейтралізації; в) виявлення резервів підвищення величини фінансових результатів, покращення їх складу (рис. 1).

Відповідно до сформульованих завдань система моніторингу фінансових результатів у межах окремого підприємства може буде подана як система динамічного, проблемного та конкурентного моніторингу. У межах динамічного моніторингу передбачено накопичення інформації щодо формування та використання фінансових ресурсів на підприємстві в цілому та у розрізі окремих напрямів (за видами діяльності, за підрозділами, за групами товарів тощо). У межах даного моніторингу передбачено організацію спостереження з метою попереднього виявлення небезпек та проблем у формуванні та використанні фінансових результатів у цілому по підприємству та пошуку способів їх нейтралізації. За

організації проблемного моніторингу виявляються не лише проблеми, але й резерви зростання обсягу фінансових результатів як у межах локального об'єкта, так і в цілому по торговельному підприємству. З метою визначення позиції у конкурентному середовищі організують конкурентний моніторинг фінансових результатів.

вання виду торгівлі, складу торгової послуги, груп товарів та інших ознак, специфічних для торговельної галузі.

Попри переваги факторної моделі не всі чинники, що впливають на фінансові результати, можуть бути досліджені у такий спосіб. Зокрема демографічні зміни, динаміка доходів населення та структурні зрушення у

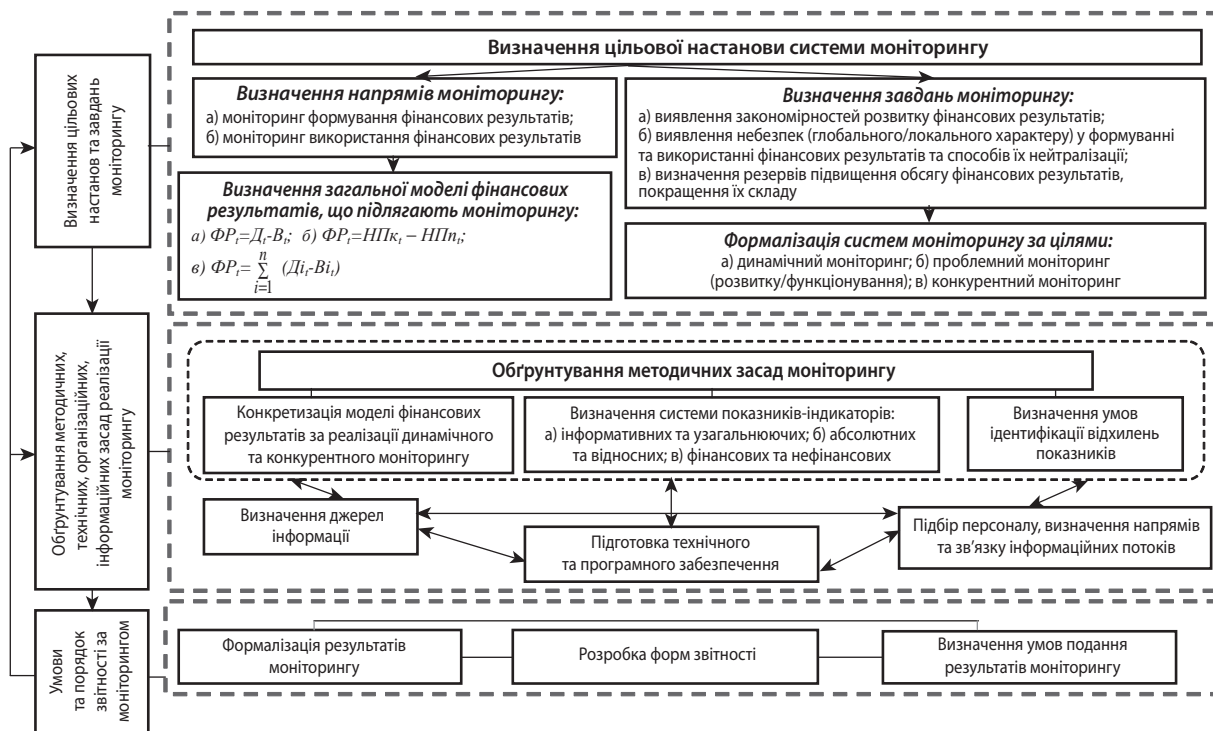

Рис. 1. Послідовність та зміст формування системи моніторингу фінансових результатів на підприємстві

Примітка: ΦP_t – фінансові результати t -го періоду; D_t – доходи t -го періоду; B_t – витрати t -го періоду; $НП\kappa_t$ – нерозподілений прибуток на кінець t -го періоду; $НП\pi_t$ – нерозподілений прибуток на початок t -го періоду; D_i – доходи за i -м напрямом у t -й період; B_i – витрати за i -м напрямом у t -й період; i – напрям (за товаром; видом діяльності; центром відповідальності, тощо) відображення результату.

Основний етап формування системи моніторингу пов'язаний із вирішенням питань методичного, організаційного, інформаційного та технічного характеру. Щодо методичних засад, то в їх основі – конкретизація загальних моделей формування та використання фінансових результатів на підприємстві. У цьому сенсі слід виходити з можливостей побудови факторних і кореляційно-регресійних моделей фінансових результатів діяльності господарюючого суб'єкта. Факторні моделі найбільш прийнятні для вирішення завдань управління фінансовими результатами у поточному періоді. Подання фінансових результатів (валового доходу, фінансового результату від основної операційної, іншої операційної, фінансової, інвестиційної, іншої звичайної, надзвичайної діяльності) у вигляді факторних моделей дозволяє визначити чинники, що вплинули на їх абсолютний розмір та динаміку, а також оцінити рівень впливу окремого чинника на кінцевий фінансовий результат (чистий прибуток) [3; 6]. Значною перевагою факторної моделі є можливість деталізації вихідної моделі за рахунок розширення її показниками другого, третього та інших рівнів.

Для підприємств торгівлі фінансовий результат може бути поданий у вигляді факторної моделі за ураху-

споживанні мають опосередкований вплив на фінансові результати підприємств торгівлі. З метою поглибленого аналізу чинників впливу на фінансові результати та під час прогнозування результатів діяльності доцільним є використання кореляційно-регресійних моделей. Моніторингом безпосередньо не передбачено розробку моделей. Разом із тим, результати оцінки типу та сили зв'язку між окремим чинником та фінансовим результатом є вихідними для розширення бази показників-індикаторів, що підлягають спостереженню в межах завдань моніторингу фінансових результатів підприємства.

Під час конкретизації моделі фінансового результату важливим також є урахування методичних засад реалізації моніторингу. Зокрема динамічний моніторинг ґрунтується на даних внутрішньої інформації підприємства та спрямований на виявлення змін результативної величини за періодами часу. Конкурентний моніторинг передбачає використання даних за підприємствами-конкурентами. Відсутність доступу до внутрішньої інформації не дозволяє в такому випадку скористатись моделями, що побудовані на засадах маржинального доходу. Об'єктом моніторингу стають не абсолютні, а відносні показники, показники динаміки, структури та відхилень.

Модель фінансового результату та загальні методичні засади моніторингу, що прийняті на підприємстві, є підґрунтям для визначення системи показників-індикаторів, що підлягають спостереженню. Моніторингу підлягають як результативні показники, тобто показники фінансового результату, так і показники, що відображають чинники, що зумовили дані фінансові результати. Враховуючи зазначене, на рівні формування групи первинних показників є необхідним розподілення їх на фінансові та нефінансові, що зумовлено особливостями джерел інформації та способами її отримання.

Фінансовий результат, що є об'єктом моніторингу, сприймається як абсолютна величина. У такому вигляді він поданий у звітності підприємства. Разом із тим побудова на підставі первинної інформації низки відносних показників надає можливість поглибленого дослідження формування та використання фінансових результатів. Зокрема мова йде про показники динаміки, співвідношення фінансового результату до факторних показників (товарообороту, собівартості реалізованих товарів, витрат обігу, окремих елементів капіталу), а також показники відхилень фактичних величин від цільових (планових, оптимальних, мінімальних/максимальних). Так, показники динаміки (темпи змін за періодами часу) свідчать про активність процесів, що відбуваються в окремих сегментах ринку. Відносні показники, що побудовані за співвідношення результативного та факторних показників, доповнюють показники ефекту показниками ефективності. Порівняно з показниками, що відображають абсолютний розмір фінансового результату, показники ефективності є більш інформативними та прийнятними для моніторингу в конкурентній групі. Значущим у системі моніторингу є показники відхилень. Залежно від бази порівняння визначають відхилення від планової, максимальної/мінімальної величини. Порівняння фактичної величини з плановою свідчить про наближення деякого процесу до оптимального, порівняння з максимальним/мінімальним значенням – дозволяє оцінити можливості маневрування у визначеному сегменті ринку, виду діяльності, товару тощо.

До переліку методичного забезпечення під час формування системи моніторингу включено також визначення умов для ідентифікації відхилень. У літературі відзначають, що саме на підставі відхилень і приймаються в подальшому управлінські рішення. За незначних відхилень від планового показника передбачено збереження системи управління визначеним об'єктом без суттєвих змін. В іншому випадку – коригування діючої системи управління або зміна цільових показників. Такий сценарій реагування на результати моніторингу представлено у працях [2; 5]. Погоджуючись із загальним підходом щодо ідентифікації відхилень, відзначимо також низку питань методичного характеру, що виникають на даному етапі. По-перше, визначення «значні/незначні» відхилень фактичних показників від запланованих є якісним та потребує кількісного уточнення для кожного підприємства. По-друге, оцінки потребує не лише розмір відхилень, але й їх стійкість протягом визначеного періоду часу. Першочергової уваги потре-

бують стійкі та значні відхилення фактичних показників від планових завдань.

Відмітимо також, що під час визначення відхилень значущим є база порівняння. Зокрема за порівняння фактичного та планового показників значущим є їх наближення. Саме на це і спрямовані в подальшому управлінські дії. У випадку, якщо здійснюється порівняння фактичного показника підприємства за показниками конкурентної групи, значущим є рівень розриву між фактичними показниками за окремим підприємством та підприємствами-конкурентами. І, на відміну від порівняння з плановим показником, метою управлінських дій може бути збереження такого розриву, якщо підприємство є лідером у конкурентній групі за окремими показниками, зокрема показниками прибутковості, темпами зростання фінансових результатів, тощо.

Окрім методичного забезпечення, організація моніторингу фінансових результатів потребує вирішення питань організаційного та технічного характеру, а також вибору джерел інформації.

Щодо організаційного забезпечення, то основним завданням є підбір персоналу для проведення моніторингу. Моніторинг фінансових результатів входить до переліку завдань фінансово-економічних служб господарюючого суб'єкта. Разом із тим, інформація щодо чинників фінансових результатів формується у різних підрозділах господарюючого суб'єкта. Враховуючи зазначене, значущим у системі організаційного забезпечення моніторингу фінансового результату є визначення відповідальних осіб за дану ланку роботи, як на рівні фінансово-економічної служби підприємства, так і на рівні окремого підрозділу, обґрунтування руху інформаційних потоків за підрозділами та встановлення періодичності подання інформації. Визначення відповідальних осіб, напрямів і взаємозв'язку інформаційних потоків здійснюється на кожному підприємстві в індивідуальному порядку та залежить від організаційної структури управління. Що стосується періодичності подання інформації, то терміни подання даних за показниками-індикаторами визначаються характером їх динаміки та фінансового стану самого господарюючого суб'єкта. За низького рівня платоспроможності увага до інформації щодо доходів та витрат підприємства зростає.

Відповідний рівень технічного та програмного забезпечення значно полегшує як процес збирання інформації, так і її упорядкування. У цьому сенсі є визначальним використання існуючих інформаційних продуктів, за адаптації їх згідно із особливостями підприємства, або розробкою такого інформаційного продукту самостійно. Зокрема певні завдання моніторингу реалізуються на рівні функцій Excel. Залежно від масштабів діяльності для організації моніторингу є можливим використання універсальних або спеціалізованих комп'ютерних програм. Вибір на користь поданих варіантів залежить від масштабів діяльності господарюючого суб'єкта та характеристик самого інформаційного продукту [4].

Модель фінансових результатів і методичні засади моніторингу визначають особливості інформаційного забезпечення даного процесу. Зокрема конкурентний моні-

торинг ґрунтується на даних підприємств-конкурентів, що обмежує масив вхідної інформації безпосередньо щодо фінансових результатів за періодом часу та складом інформації. Джерелом вихідної інформації, у такому випадку, є фінансова звітність підприємств-конкурентів, що забезпечує загальні інформаційні потреби користувача щодо обсягу, складу витрат і результатів діяльності господарюючого суб'єкта. Організація моніторингу фінансових результатів на підставі даних фінансової звітності має визначені переваги. Фінансова звітність є єдиною. Критерії та вимоги щодо зв'язку показників уніфіковані, що дозволяє організувати моніторинг результативності діяльності як за підприємствами визначеного ринкового сегмента, так і порівняти прибутковність діяльності за підприємствами різних видів економічної діяльності. Такий моніторинг є доцільним у великих господарюючих суб'єктах, що являють собою об'єднання та групи підприємств. Попри переваги, що надає фінансова звітність (об'єктивність, уніфікованість інформації) її використання прийнятне за обґрунтування рішень щодо загальної стратегії господарюючого суб'єкта.

Відзначимо також, що на додаток даних фінансової звітності за підприємствами-конкурентами рішення довгострокового характеру потребуватимуть також інформації загальноекономічного та галузевого характеру, а також щодо нормативно-правового регулювання визначеної сфери діяльності. Для управління фінансовими результатами в оперативному режимі об'єктом конкурентного моніторингу можуть бути окремі показники-індикатори, зокрема ціни реалізації та асортимент товарів по підприємствах-конкурентах. У такому випадку результати спостереження використовуються для оптимізації цінової та асортиментної політики торговельного підприємства та підвищення, на цій підставі, фінансових результатів діяльності у поточному періоді.

У межах окремого господарюючого суб'єкта джерелом для формування системи моніторингу є фінансова звітність, управлінська звітність, а також поточні та стратегічні бюджети господарюючого суб'єкта. Моніторинг динаміки за даними фінансової звітності відповідає завданню виявлення закономірностей у формуванні та використанні фінансових результатів на підприємстві. Моніторинг показників, що побудований за даними управлінської звітності та бюджетів, спрямований на виявлення чинників динаміки фінансових результатів та обґрунтування заходів щодо оптимізації даного процесу.

Заключним етапом у загальній системі формування системи моніторингу фінансових результатів є формалізація його результатів. Як зазначено у працях [2; 5], форма звіту повинна бути стандартизованою та містити інформацію щодо фактично досягнутого значення контрольованого показника, розмір його відхилення від передбаченого, подання причин відхилень у цілому та за окремими компонентами, а також визначення осіб, відповідальних за невиконання планових показників. Звіт, що підготовлений за відображення поданих складових, більшою мірою відповідає функції контролю за виконанням планових завдань. Проте, завдання моніторингу є ширшими, зокрема не лише контроль за виконанням

завдання, але й виявлення закономірностей формування та використання фінансових результатів, створення інформаційної бази для визначення чинників і резервів покращення фінансових результатів на підприємстві.

Значущим також є період формування даних за показниками-індикаторами фінансових результатів. За відповідного технічного забезпечення дані щодо обсягу реалізації за торговими об'єктами, стану виконання договорів-поставки можуть бути визначені щоденно, разом із тим, інформація щодо цін на товари по підприємствах-конкурентах, поточні витрати за окремими підрозділами накопичується поступово, ефективність формування та використання фінансових результатів у порівнянні з підприємствами-конкурентами можна оцінити не частіше, ніж щоквартально, що зумовлено особливостями подання фінансової звітності.

З огляду на зазначене вважаємо, що звіт за результатами моніторингу повинен мати комплексний характер та містити дані не лише з контролю, але й для прогнозування, з акцентом на способи покращення показника-індикатора. Щодо наповнення, то зміст звіту з моніторингу залежить від показників, що підлягають моніторингу упродовж визначеного періоду. Зокрема подекадно може подаватись звіт за результатами моніторингу показників-індикаторів другого та третього порядку (товарообороту, цін на окремі товари, обсягів надходження за окремими товарами та товарними групами), результатами проведення акцій, тощо. Щомісячно доцільно розглядати результати моніторингу формування фінансових результатів по підприємству, щоквартально та по завершенні року – результати динамічного та конкурентного моніторингу формування та використання фінансових результатів.

ВИСНОВКИ

За результатами аналізу опублікованих праць обґрунтовано послідовність формування системи моніторингу фінансових результатів торговельного підприємства та визначено змістовне наповнення основних його етапів. Представлена послідовність формування системи моніторингу фінансових результатів побудована за узагальнення існуючих підходів щодо організації моніторингу визначеного об'єкта та передбачає реалізацію загальних етапів спостереження (а саме – визначення показників-індикаторів, вирішення питань щодо формалізації результатів моніторингу, способів подання результатів), що свідчить про можливість інтеграції системи моніторингу фінансових результатів до системи більш високого порядку, зокрема моніторингу конкурентних переваг, фінансового стану підприємства, тощо.

Разом із тим, конкретизація змістовного наповнення кожного з етапів, що вирізняє представлену послідовність від існуючих, дозволяє більш глибоко розібратись у механізмі формування системи моніторингу визначеного об'єкта, що надає можливості у практичній діяльності розробляти системи моніторингу фінансових результатів за різних умов методичного, організаційного, технічного та інформаційного забезпечення. У подальшому передбачено визначити особливості конкурент-

ного моніторингу фінансових результатів торговельного підприємства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Альфа і омега бухгалтерського обліку : монографія / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : Рута, 2007. – 328 с.
2. **Бланк И. А.** Основы финансового менеджмента. В 2-х т. – Т. 2 / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр; Эльга, 2001. – 512 с.
3. **Власова Н. О.** Ефективність формування фінансових результатів підприємств роздрібної торгівлі : монографія / Н. О. Власова, І. Ю. Мелушова ; Харківський державний університет харчування та торгівлі. – Харків, 2008. – 259 с.
4. **Галіцин В. К.** Системи моніторингу : монографія / В. К. Галіцин. – К. : КНЕУ, 2000. – 231 с.
5. **Лігоненко Л. О.** Управління дебіторською заборгованістю підприємства: навч. посібник / Л. О. Лігоненко, Н. М. Новікова. – К. : КНЕУ, 2005. – 275 с.

6. **Садеков А. А.** Регулирование рентабельности в торговом предприятии: монография / А. А. Садеков, А. В. Коструба. – Донецк : ДонГУЭТ, 2000. – 101 с.

7. **Терещенко О. О.** Антикризисное управление на предприятии : монография / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 268 с.

8. Формирование конкурентной позиции предприятия в условиях кризиса : монография / А. Н. Тищенко [и др.]. – Х. : ИД ИНЖЭК, 2007. – 376 с.

9. **Цал-Цалко Ю. С.** Синергетична парадигма економіки: монографія / Ю. С. Цалк-Цалко, О. Г. Денисюк. – Житомир, 2007. – 160 с.

Науковий керівник – кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки Харківського державного університету харчування та торгівлі **Андросова Т. В.**

УДК 008.(1-22).477

СФЕРА КУЛЬТУРИ НА СЕЛІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

БУЛАХ Т. М.

УДК 008.(1-22).477

Булах Т. М. Сфера культури на селі: стан, проблеми, шляхи подолання

Стаття присвячена дослідженню стану сфери культури у сільській місцевості України та визначенню проблем її розвитку. Проведено статистичний аналіз даних Державного комітету статистики, розраховано показники розвитку, проведено структурний аналіз і виявлено основні тенденції розвитку сфери культури в сільській місцевості України. За результатами зазначеного аналізу визначено бажані напрями її розвитку.

Ключові слова: сфера культури, бібліотеки, клуби, кінозали, фінансування.

Табл.: 4. **Бібл.:** 10.

Булах Тетяна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного менеджменту та маркетингу, Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі (вул. Чигоріна, 57, Київ, 01601, Україна)

E-mail: rla79@list.ru

УДК 008.(1-22).477

Булах Т. Н. Сфера культуры в селе: состояние, проблемы, пути преодоления

Статья посвящена исследованию состояния сферы культуры в сельской местности Украины и определению проблем ее развития. Проведен статистический анализ данных Государственного комитета статистики, рассчитаны показатели развития, проведен структурный анализ и выявлены основные тенденции развития сферы культуры в сельской местности Украины. По результатам указанного анализа определены желаемые направления ее развития.

Ключевые слова: сфера культуры, библиотеки, клубы, кинозалы, финансирование.

Табл.: 4. **Библ.:** 10.

Булах Татьяна Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры международного менеджмента и маркетинга, Украинский государственный университет финансов и международной торговли (вул. Чигорина, 57, Киев, 01601, Украина)

E-mail: rla79@list.ru

UDC 008.(1-22).477

Bulakh T. N. Sphere of Culture in Rural Districts: State, Problems, Ways of Overcoming

The article studies the state of the sphere of culture in rural districts of Ukraine and identifies problems of its development. It conducts a statistical analysis of data of the State Statistics Committee, calculates development indicators, conducts a structural analysis and reveals main tendencies of development of the sphere of culture in rural districts of Ukraine. Results of this analysis are used for determining desirable directions of its development.

Key words: sphere of culture, libraries, clubs, cinema halls, financing.

Tabl.: 4. **Bibl.:** 10.

Bulakh Tatyana N. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Management and Marketing, Ukrainian State University of Finance and International Trade (vul. Chygorina, 57, Kyiv, 01601, Ukraine)

E-mail: rla79@list.ru

Сучасні процеси урбанізації та глобалізації ведуть до об'єднання, нівелювання певних культурних цінностей, до втрати національними культурами самобутності. У той же час, зберігши культуру, скажімо, малочисельних народів, зникаючі традиції, можна забезпечити цивілізацію від руйнівної динаміки згаданих тенденцій [5].

Актуальність піднесення саме цієї сфери в сільській місцевості України посилюється у зв'язку з низьким рівнем морального, культурного і духовного розвитку сільської молоді.

У країнах з розвинутою ринковою економікою велику увагу надається розвитку сфери культури на селі. Вагомий внесок у вивчення цих проблем зробили такі